

TEATRALITA VELKOPÁTEČNÍ LITURGIE

„[...] Tak také náš tragický herec [*tragicus noster*] v divadle Církve všemu křesťanskému lidu veřejně znázorňuje očistnou oběť Kristovu.“

Honorius Augustodunensis

Velikonoční triduum

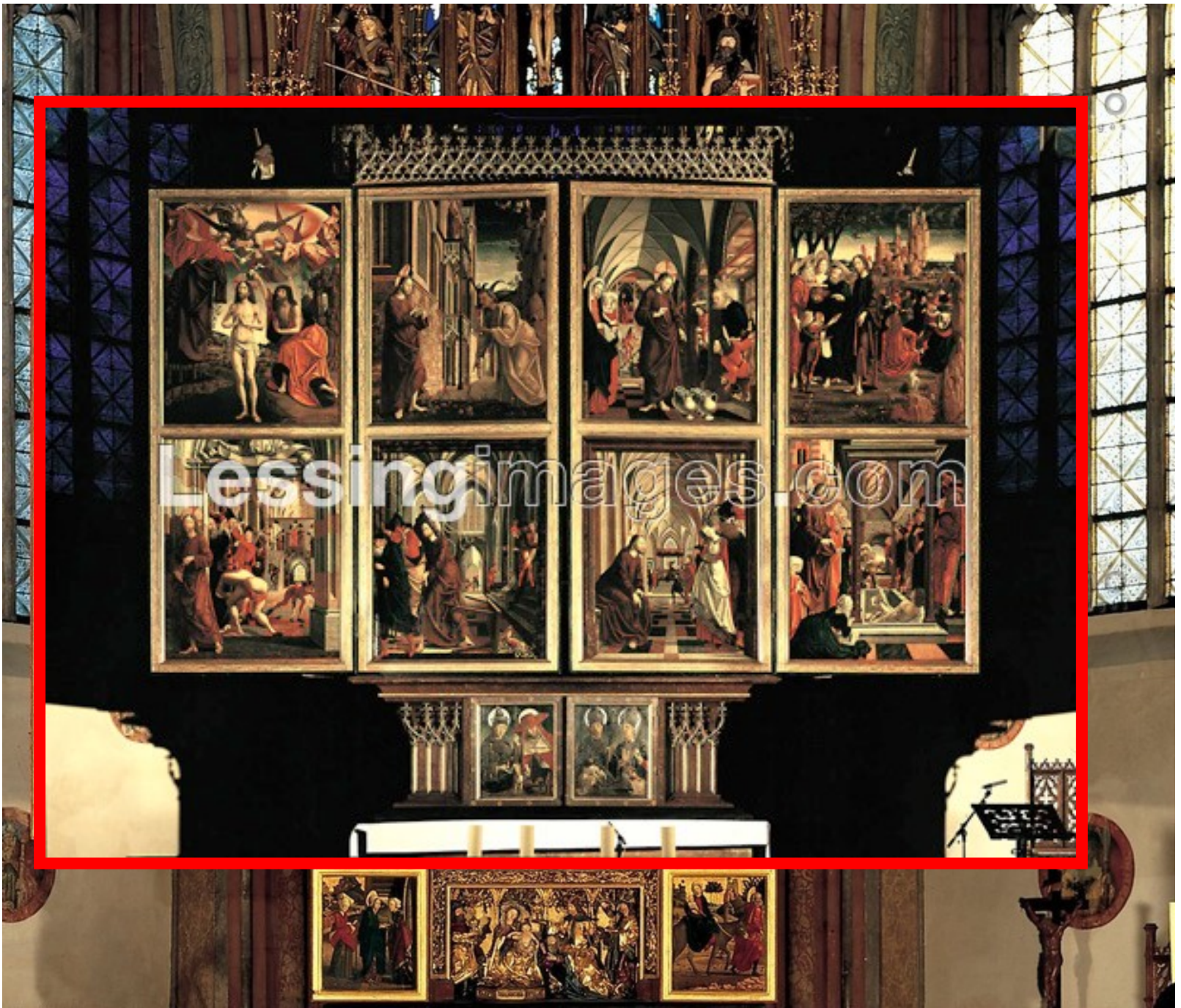
Zelený čtvrtek

Velký pátek

Bílá sobota, Neděle
Zmrtvýchvstání

Velkopáteční obřady

(1) Bohoslužba slova

(2) Uctívání kříže (*Adoratio crucis*)

(3) Svaté přijímání

+ Ukládání kříže do hrobu (*Depositio crucis*)

+ Vyzvednutí kříže z hrobu (*Elevatio crucis*)

1) Bohoslužba slova

1. ČTENÍ

„Hle, můj Služebník dojde úspěchu, bude povýšen, povznesen k velké vznešenosti. Jak mnozí budou nad ním žasnout - neboť jeho podoba byla nelidsky zohavena, vzhledem se nepodobá člověku. [...] On však byl proboden pro naše hříchy, rozdrcen pro naše viny, tížily ho tresty pro naši spásu, jeho rány nás uzdravily.

(Iz 52,13-53,12)

1) Bohoslužba slova

3. ČTENÍ – Pašije podle Jana

JÁHEN: Ježíš vyšel se svými učedníky za potok Kedron, kde byla zahrada. Vstoupil do ní, on i jeho učedníci. To místo znal i jeho zrádce Jidáš, protože se tam Ježíš často scházel se svými učedníky. Jidáš si tedy vzal vojenskou četu a od velekněží a farizeů služebníky a šel tam s pochodněmi, s lucernami a se zbraněmi. Ježíš věděl všechno, co na něj má přijít. Vystoupil tedy a zeptal se jich:

KNĚZ: "Koho hledáte?"

JÁHEN: Odpověděli mu:

SCHOLA: "Ježíše Nazaretského."

JÁHEN: Řekl jim:

KNĚZ: "Já jsem to."

JÁHEN: Stál s nimi také zrádce Jidáš. Sotva jim tedy Ježíš řekl "Já jsem to", couvli a padli na zem. Znovu se jich zeptal:

KNĚZ: "Koho hledáte?"

JÁHEN: Odpověděli mu:

SCHOLA: "Ježíše Nazaretského."

JÁHEN: Ježíš odpověděl:

KNĚZ: "Už jsem vám přece řekl, že já to j sem. Hledáte-li mne, tyto zde nechte odejít."

JÁHEN: To proto, aby se splnilo jeho slovo: "Z těch, které jsi mi dal, nenechal jsem zahynout nikoho."

Šimon Petr měl při sobě meč; vytasil ho tedy, udeřil veleknězova služebníka a uťal mu pravé ucho. Ten sluha se jmenoval Malchus. Ježíš však Petrovi řekl:

KNĚZ: "Zastrč meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi podal Otec?" [...]

Giotto di Bondone (? 1267–1337, Florencie)

2) *Adoratio crucis*

Planctus Mariae z Pasionálu abatyše Kunhuty

Kdo dá hlavě mé vody a očím mým studnici slz, abych plakala ve dne v noci nad bídou svého milovaného syna? Běda, běda, vzdálil se ode mne, jenž mne utěšoval! Necht' víčka má jako potok vydávají slzy a necht' se neuklidní zřítelnice oka mého, neboť ho oči všade vyhledávají a nedává se jim, toužím ho spatřiti a neukazuje se. A kdyby

smrti. Mějte tedy se mnou soustrast a slitujte se nade mnou aspoň vy, křesťané, přátelé moji, protože překrutní židé tropili neslýchané posměšky s milovaným synem mého života. Pohledte, že hlava jeho plna jest rosy a kadeř jeho krůpějí nočních, to jest nočních slin židovských. Lůžko zesnutí, to jest smrti, jeho není široké a potažené měkkým hedvábím, ale z tvrdého dřeva za trest zhotoveno a zúženo tak, že nenalezl, když zesínal, kam by hlavu složil. Tak zajisté se sklonil, když usínaje na kříži nakloniv hlavu poroučel ducha v ruce Otcovy. Odtud přenesen byl, uložen v jeskyni přetvrdého kamene, a položen mezi mrtvé a ke dveřím hrobu přivalen kámen. Přihlédněte tedy, všichni lidé, a vizte bolest mou, zda byla kdy spatřena podobná bolest jako bolest má!

Zatím jí praví jeden z kolemstojících, snad onen apoštol Jan, kterému ji zanechal Ježíš, aby ji utěšil: Ó nejsladší paní, proč si tak rozmnožuješ úzkosti srdce a nářky? Aspoň nyní již upokoj maličko svůj zármutek, neboť co se stalo, jest bohužel neodčinitelné. Spíše ty půjdeš k němu, ale on se již více k tobě nevrátí. Proč se tedy nadarmo neútěšně rmoutíš? Co kvílíš? Co pláčeš?

Jan

Na ta slova matka, více zraněna kopími bolesti, mohla dáti asi takovou odpověď:

Ó můj Jene, kdyby sis uvědomil, co jsem ztratila, nebránil bys mi jistě v zármutku, ba spíše i ty bys plakal, lituje mne, i kdybys měl hrud' z kamene.

Svátek kopí a
hřebů Páně

Visí král slávy neslavně, a raněn zbarvuje svou krví Kalvarii. A ty díš: Co pláčeš?

Toto tělíčko, jež Duch svatý v mých útrokách sestavil, jež pro svou něžnost nemohlo bez bolesti ani chodit po zemi, je rozedráno tolika údery dŕtek, tolika ranami kladiv a proděravěno bodeními hřebů, že od hlavy až po patu není na něm zdravého místa. A ty díš: Co kvílíš? Co se rmoutíš?

Arma Christi

Na mrtvém páchá se krutost od věků neslýchaná, když bok je kopím proboden, žebra obnažena, srdce a vnitřnosti jsou odhaleny pro velikost otevřené rány. A ty díš: Co se rmoutíš? Co pláčeš?

naturalismus

Toho, jež jako panna počavši a pannou zůstávajíc bez bolesti jsem porodila, vidím umírat v tolika strašných bolestech. A ty díš: Proč pláčeš?

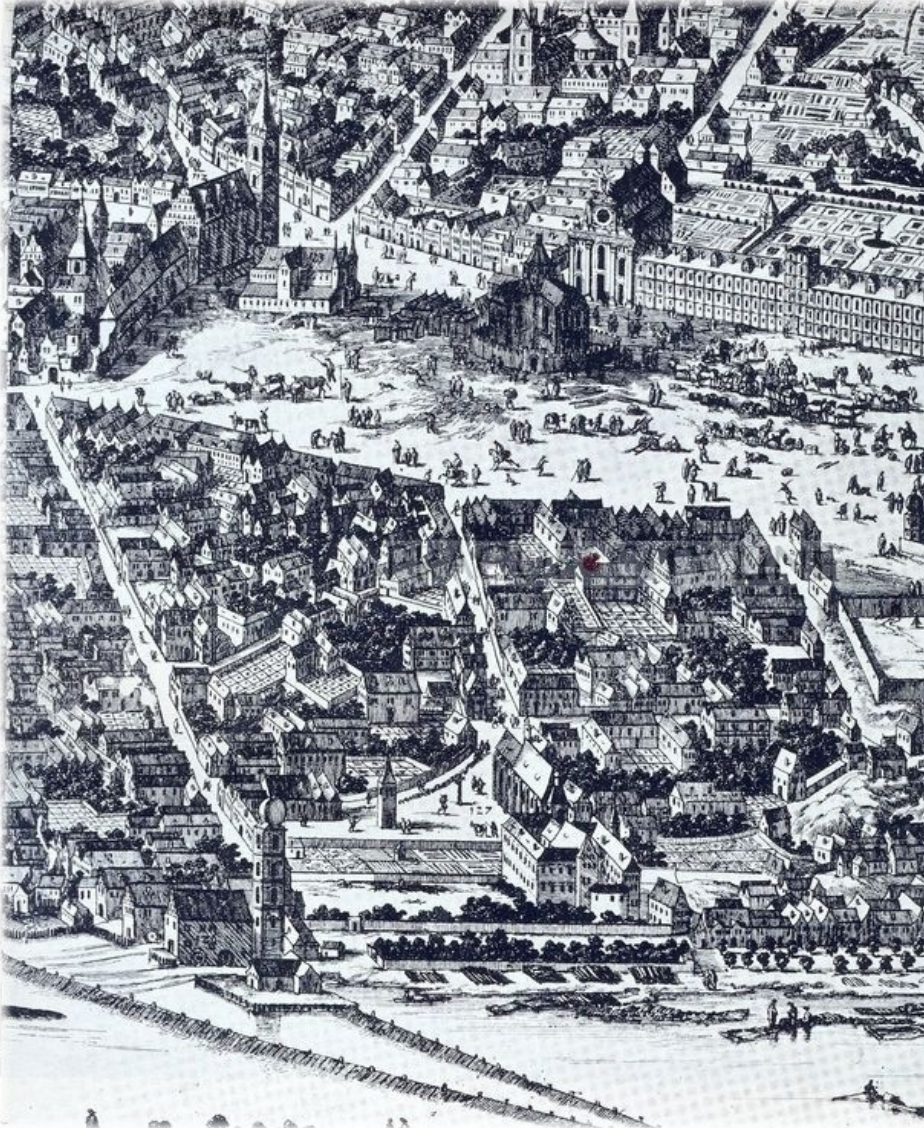
ženská
zbožnost

Nad safír krásnější, nad růži červenější, nad mléko bělejší, nad sníh skvělejší, zda nevidíš, jak zesinal při smrti? A ty díš: Co kvílíš?

1. Ma - ri - a, Ma - ri - a! Nad slun - ce
Bu - diž po -
jas - něj - ší, nad mě - síc krás - něj - ší,
zdra - ve - no tvé pře - slad - ké jmé - no
nad per - ly vzác - něj - ší, Ma - ri - a.
na ne - bi, na ze - mi, Ma - ri - a.

Rmutte se tedy, všichni lidé, a plačte se mnou, neboť slzy vás všech nic nejsou proti výsměchu tak hrozných popravních muk, bezbožně spáchaných na milovaném synu života mého. Tak tedy ode mne milený odešel, tak, běda, mne zanechal samu a vzdálil se.

Svátek kopí a hřebů Páně

Poté: *Depositio crucis*

„Na veliký pátek po dokončení mše svaté **abatyše** připravivší se, má jíti s procesím k tomu místu se **dvěma staršími sestrami**, kdež kříž má býti schován do hrobu. A před nimi **mladší sestry** mají nésti korouhve, svíce, vodu svěcenú a kadidelnici a **kór** v tu chvíli má čísti tento responsoř [...]. A mezitím dokavad' kór čte tyto tři svrchní responsoře, tu chvíli abatyše s poctivostí položiti má kříž do hrobu, podložíc pod něj jeden korporál a druhým kříž přikryjíc, přiložiti má kaménkem pěkným a potom pokropiti a okadíti a hned postaviti má svíci u hrobu, aby hořela. A když to abatyše dokoná, hned kór počne čísti tento responsoř [...].“

„[p]o sloužení mše odnesou kněží kříž k hrobu se svícemi a kadidelnicí.
Zatímco jim kněz **hebdomarius** uděluje svátost oltářní, zpívají spolu s nimi
tichým hlasem:

Antifona:

Hle, jak zemřel spravedlivý.

Responsorium:

Odešel pastýř dobrý.

Antifona:

Josef Arimatejský.

Responsorium:

Když pohřben byl Pán.

Mezitím položí kříž na látku rozprostřenou v hrobě a po přikrytí látkou
okouří a pokropí a k jeho čelu je postavena svíce, kterou nezhasnou do té
doby, kdy v noci všechny zhasínají. Samotný **kříž vyzvednou kněží před**
zvoněním matutina, nechavše tam jen látku až do noci, **kdy je hrob**
navštíven sestrami.“

„Na Veliký pátek (1) **chlapci** za oltářem světce Víta zazpívali třikrát: *Kyrie eleison*.
Odpověděli jim (2) **kněží** s kůru Panny Marie: *Jesu Kriste qui pasus, advenisti propter nos*.

(3) **Kanovníci, jáhnové a podjáhnové**, kteří stáli u pulpitu mezi kaplí světce Václava a vchodem hlavním zazpívali: *Alpha et omega, tu finis est et origo*.

Pak (4) **vikáři a jáhnové a podjáhnové** u pulpitu poblíž kaple apoštola Tomáše k nim navázali: *Domine, miserere*.

K čemuž dodal přítomný **sbor** celý: *Christus dominus factus est...*

Tím způsobem se sbory střídaly až po sám konec obřadu“

Pujman, *Zhudebněná mateřština*, 52

